

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 13 februari 1941 kl. 5 e. m.

Konstitutionsutskottets memorial med förslag till stadga om ersättning för riksdagsmannaupdragets fullgörande.

De grundläggande reglerna angående riksdagsmännens rätt till arvode och reseersättning innehållas i riksdagsordningen, varemot detaljbestämmelserna i ämnet finnas upptagna i en av Konung och riksdag samfällt beslutad stadga. Enligt ett av 1937 års lagtima riksdag såsom vilande antaget grundlagsförslag, hänskjutet till grundlagsenlig behandling vid nu pågående riksdag, skola de materiella reglerna i ämnet i huvudsak överföras till stadgan, dock skall för lagtima riksdag till riksdagsman utgå »fast arvode, beräknat för hela den tid riksdagen är samlad». Mot denna formulering av den föreslagna grundlagstexten riktade emellertid konstitutionsutskottet vid föregående års lagtima riksdag (memorial nr 13) den erinringen, att riksdagsman enligt densamma icke skulle kunna erhålla någon särskild ersättning för det under utomordentliga förhållanden, sådana som de dåvarande, tänkbara fallet, att riksdagen efter avslutat arbete likvisst icke formligen upplöstes — alltså »förpuppades» — och därefter ånyo kallades till arbete. Med hänsyn härtill kunde Kungl. Maj:t i ett exceptionellt läge, enbart för att bereda riksdagsmännen arvode, tänkas se sig föranlåten vidtaga den eljest obehövligen åtgärden att upplösa en lagtima riksdag och sammankalla en urtima — ett förfaringssätt som också tillgreps sislidna år. Det från 1937 års riksdag vilande grundlagsförslaget ägde därför enligt utskottets mening icke i full utsträckning den elasticitet, som vid dess utarbetande främst åsyftades och som med hänsyn till skiftande förhållanden finge anses önskvärd. Utskottet upprätade därför ett nytt förslag till grundlagsbestämmelser i ämnet. Detta antogs såsom vilande av 1940 års lagtima riksdag.

Med utgångspunkt från sistnämnda grundlagsändringsförslag har konstitutionsutskottet funnit sig böra, med begagnande av sin initiativrätt jämlikt § 38 mom. 1 riksdagsordningen, utarbeta samt för riksdagen framlägga förslag till ny stadga om ersättning för riksdagsmannaupdragets fullgörande. Förslaget bygger på den uppfattning, som kommer till uttryck i berörda grundlagsförslag, nämligen att en lagtima riksdag under utomordentliga förhållanden icke skall behöva upplösas efter det ordinarie riksdagsarbetets slut utan kunna hållas formellt samlad för att när så påfordras ånyo kallas att sammanträda för behandling av sådana förslag, som Konungen på grund av tidsläget finner sig böra framlägga för riksdagen. Bestämmelserna om riksdagsmannaarvodet hava därför i princip utformats så, att riksdagsmännen skola åtnjuta arvode endast å tider, då frågor som Konungen förelagt riksdagen äro beroende på dennas prövning.

Utskottet har i samband härmed haft under övervägande frågan, huruvida den hittillsvarande regeln om fixering eller maximering av arvodet borde bibehållas eller ej i fråga om en lagtima riksdags (första) normala sammanträdestid. Emellertid har utskottet kommit till den slutsatsen, att en sådan arvodesbegränsning icke längre bör ifrågakomma. Det har nämligen i praktiken visat sig, att en lagtima riksdags faktiska arbetstid helt är beroende på vid vilken tidpunkt dess viktigaste arbetsmaterial, propositionerna, föreläggas riksdagen. Särskilt under kritiska tider kan Kungl. Maj:t ofta nog tvingas att framlägga förslag under ett relativt sent skede av riksdagen, varigenom dennas arbete utan riksdagsmännens förvällande förlänges. En eventuell bestämelse om maximering av riksdagsmannaarvudet borde redan därför utformas så, att den först började verka efter en relativt rundligt tillmätt tid, varigenom den emellertid skulle förlora sin egentliga betydelse. En annan och snävare bestämning av tiden skulle för övrigt kunna medföra, att syftemålet med det från 1940 års lagtima riksdag vilande grundlagsförslaget delvis förfelades, eftersom en regering då i visst läge alltjämt skulle kunna se sig tvingad upplösa en lagtima riksdag och sammankalla en urtima enbart för att bereda riksdagsmännen arvodet.

I fråga om riksdagsmannaarvodets storlek får utskottet till en början erinra om att arvodet före 1933 års grundlagsändring utgick med 24 kronor om dagen för riksdagsmän, bosatta å riksdagsorten, och 32 kronor om dagen för övriga riksdagsmän, d. v. s. 720 resp. 960 kronor i månaden, dock maximerat till 3,400 respektive 4,500 kronor för riksdag. Enligt 1933 års alltjämt gällande grundlagsregler är arvodet vid lagtima riksdag bestämt till 3,000 kronor för riksdagsmän, bosatta å riksdagsorten, och till 4,000 kronor för övriga riksdagsmän samt vid urtima riksdag till ett belopp motsvarande, för månad räknat, 750 resp. 1,000 kronor. Som motivering till sitt förut berörda grundlagsförslag från år 1937 framhöll konstitutionsutskottet bland annat, att väsentligen ändrade ekonomiska förhållanden kunde inträffa under en andra-kammarperiod, så att riksdagsmannaarvodets storlek kunde behöva jämkas på ett snabbare sätt än vad som för det dåvarande vore möjligt. — Vid prövningen av frågan, till vilket belopp riksdagsmannaarvudet nu skäligen bör bestämmas, bör viss hänsyn tagas till den betydande ökning av levnadskostnaderna, som inträtt sedan riksdagsmannaarvudet i samband med 1932—33 års kris senast omreglerades. Det stora flertalet såväl i allmän som enskild tjänst anställda hava också i viss utsträckning erhållit kompensation för denna kostnadsökning. Mot bakgrunden härav och med beaktande av det avbräck i ekonomiskt hänseende, som en utsträckning av riksdagstiden till att även omfatta hösten eller en del av denna medför för vissa kategorier riksdagsmän, kan utskottet icke förorda ett lägre riksdagsmannaarvode under lagtima och urtima riksdags faktiska sammanträdestider än det, som redan nu utgår för månad räknat vid urtima riksdag, nämligen 750 kronor för riksdagsman, bosatt å riksdagsorten, och 1,000 kronor för övriga riksdagsmän. Med den tekniska utformning, som utskottet föreslagit beträffande stadgans grundläggande regler, komma riksdagskostnaderna ändock per år räknat med

all sannolikhet att under fortsättningen av den nuvarande krisen understiga samma kostnader under de två senaste åren, då såväl lagtima som urtima riksdagar varit samlade.

En viss skärpning av bestämmelserna om avdrag å arvodet vid bortovaro från riksdagsarbetet finner sig utskottet böra föreslå. Enligt utskottets mening bör sålunda avdrag lämpligen ske för tid, varmed frånvaron sammanlagt överstiger en tredjedel (nu 60 dagar) av den tid, under vilken riksdagsman vid en och samma riksdag äger åtnjuta arvode, med hälften (nu en tredjedel) av vad eljest skolat för samma tid utgå.

Riksdagsmännen äga för närvarande rätt till ersättning för fem hemresor under lagtima riksdag. En motsvarande rätt saknas däremot under urtima riksdag, något som under de två senaste åren framträtt som en allvarlig brist. En utvidgning av rätten till fria hemresor till att omfatta i genomsnitt en resa var femtonde dag under riksdagens sammanträdestider är enligt utskottets mening befogad. Den bör snarare lända riksdagsarbetet till gagn än till skada, då besöken i hemorten härigenom kunna göras kortare än hittills. En sådan regel är också ägnad att i sin mån bidra till att utjämna den faktiskt oförmånligare ställning, som längre bort boende riksdagsmän intaga i förhållande till närmare riksdagsorten bosatta. Antagas dessa ändrade bestämmelser om reseersättning till riksdagsmän bör detta självfallet medföra, att den för närvarande medgivna rätten för innehavare av s. k. rabattkort att utfå full ersättning enligt gällande biljettaxa i den vagnsklass, som kommit till användning, framdeles slopas. — Utskottet föreslår vidare borttagande av det dagraktamente på 25 kronor, som enligt gällande bestämmelser utgår för resa till och från riksdagen vid dennas början och slut.

Utskottet förordar, att kamrarnas båda talmän erhålla ett representationsbidrag å 5,000 kronor vardera.

I en ny stadga om ersättning för riksdagsmannaupdragets fullgörande böra också införas bestämmelser om ersättning till ledamöter och suppleanter av utrikesnämnden för inställelse vid nämndens sammanträden. Nämndens medlemmar böra lämpligen erhålla dels ersättning för kostnaderna för resa till och från nämndens sammanträden, dels ock traktamentsersättning med 25 kronor för varje sammanträdesdag, om vederbörande är bosatt å ort där nämnden sammanträder, samt eljest med 50 kronor.

Ehuru det icke tillkommer utskottet att framlägga några förslag till ändringar i kamrarnas ordningsstadgor, fogar utskottet till förevarande memorial ett inom utskottets kansli upprättat utkast till vissa ändringar i dessa, sammanhängande med genomförandet av nu föreliggande förslag. (Bilaga 4.)

På grund av vad sålunda anförts samt under hänvisning i övrigt till de härvid fogade bilagorna 1—3 får utskottet hemställa,

att riksdagen, under förutsättning att det från 1940 års lagtima riksdag vilande förslaget till ändrad lydelse av § 23, § 38 mom. 1 och § 50 riksdagsordningen varder slutligen godkänt, för sin del ville antaga följande

F ö r s l a g
till
S t a d g a
om ersättning för riksdagsmannanppdragets fullgörande.

1 §.

Riksdagsman åtnjuter arvode under tid, räknat från och med dagen för riksdagens början, då frågor som Konungen förelagt riksdagen äro beroende på dennas prövning. Vid lagtima riksdag skall arvode dock utgå för minst fyra månader, såframt ej riksdagen dessförinnan upplöses.

Arvode utgår med ett belopp motsvarande sjuhundrafemtio kronor för månad, om riksdagsmannen är bosatt å ort där riksdag hålles, samt eljest med ett belopp motsvarande ettusen kronor för månad.

2 §.

Bliver riksdagsman förhindrad deltaga i riksdagsgöromålen, skall han för tid, varmed frånvaron sammanlagt överstiger en tredjedel av den tid, under vilken han vid en och samma riksdag äger åtnjuta arvode, vidkännas avdrag å arvodet med hälften av vad eljest skolat för samma tid utgå.

3 §.

Vid resa till och från riksdagen är riksdagsman, som är bosatt å annan ort än där riksdagen hålles, berättigad till ersättning för därav föranledd resekostnad.

Besöker riksdagsman under tid, då arvode till honom utgår, efter beviljad ledighet hemorten, äger han jämväl åtnjuta ersättning för därav föranledd resekostnad, dock högst för det antal resor fram och åter som motsvarar en var femtonde dag.

4 §.

Kamrarnas talmän erhålla under tid, då arvode till dem utgår, därjämte representationsbidrag med ett belopp motsvarande för månad ettusen kronor, dock högst med femtusen kronor under ett och samma kalenderår.

5 §.

Ledamot av utrikesnämnden, så ock suppleant, åtnjuter under tid, då han icke uppbär arvode såsom riksdagsman, dels ersättning för kostnaden för resa till och från sammanträde med nämnden, dels ock traktamentsersättning för varje sammanträdesdag med tjugufem kronor, om ledamoten eller suppleanten är bosatt å ort där nämnden sammanträder, samt eljest med femtio kronor.

6 §.

Arvode och representationsbidrag utbetalas i efterskott var femtonde dag. Dag för utbetalning må jämkas, när så med hänsyn till infallande helg eller eljest provas lämpligt.

Vid beräkning av ersättning för del av månad räknas månaden till trettio dagar.

7 §.

Fullmäktige i riksgäldskontoret äga, efter samråd med kamrarnas talmän, meddela närmare bestämmelser angående utbetalning av arvode och annan ersättning, varom i denna stadga förmäles.

Utbetalningen ombesörjes av fullmäktige i riksgäldskontoret.

Denna stadga träder i kraft den dag, då Konungen låter i riksdagen uppläsa öppet brev, att kungörelse utfärdats om ändrad lydelse av § 23, § 38 mom. 1 och § 50 riksdagsordningen. Genom denna stadga upphäves stadgan den 24 februari 1933 (nr 54) om ersättnings utgående för riksdagsmannauppsatsets fullgörande.

Arvode och annan ersättning, varom i denna stadga förmäles, skola för den, som då stadgan träder i kraft är ledamot av riksdagen, så beräknas för hela den riksdag, som om stadgan varit gällande från riksdagens början, dock skola äldre bestämmelser tillämpas vid beräkning av ersättning för resa till riksdagen, företagen före sagda dag.

Stockholm den 13 februari 1941.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande: Herrar Hallén, Andersson i Ovanmyra, Oscar Gottfrid Karlsson, Holmström, Källman, Per Andersson, Thulin, Herlitz, John Björck, John Gustavson, Karl August Johanson, Hårdin*, Lindmark, Andersson i Igelboda*, Fast, Nordström, Mosesson, Nilsson i Göteborg, Arnemark och Hällgren.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer:

1) av herrar *Holmström*, *Herlitz* och *Lindmark*, vilka anført följande:

»Förevarande förslag åsyftar bl. a. att genom ändamålsenliga bestämmelser underlätta en sådan anordning, att lagtima riksdag icke efter avslutat arbete upplöses utan »förpuppas» för att vid uppkommande behov kunna ånyo sammanträda. Vi äro ense med utskottet om att sådana bestämmelser böra antagas. Den åsyftade anordningen är ur vissa av utskottet angivna synpunkter att föredraga framför inkallandet av urtima riksdag. Därvid förutsätta vi emellertid, att det ifrågavarande förfaringssättet endast kommer till användning under utomordentliga förhållanden, då riksdagens förnyade sammanträde är ofrånkomligen nödvändigt. Ändringen av arvodesbestämmelserna bör sålunda icke få leda till att riksdagen regelmässigt kommer att sammanträda två — eller än mindre flera — gånger årligen. Under dessa förutsättningar hava vi kunnat biträda utskottsmajoritetens förslag, i vad det avser arvodets storlek och bestämmelserna för dess utbetalande under de senare sammanträdestiderna.

Utskottet föreslår emellertid även i övrigt en ändring av reglerna om arvodet vid lagtima riksdag: det föreslås nämligen även beträffande övriga tider, då lagtima riksdag sammanträder, att samma arvode (750 resp. 1,000 kr. per månad) skall utgå. I denna del hava vi ej kunnat ansluta oss till utskottsförslaget. Vi hava ej velat motsätta oss en höjning av arvodet, trots de starka betänkligheter som onekligen möta mot att under nuvarande förhållanden företaga en sådan. I förhoppning att enighet skulle kunna uppnås hava vi sålunda ansett oss kunna godtaga, att det fasta arvodet för lagtima riksdag höjes från 3,000 resp. 4,000 kr. till 3,750 resp. 5,000 kronor. Detta arvode borde sålunda enligt vår tanke kunna utgå dels för lagtima riksdag, som i sedvanlig ordning upplöses, dels — i det fall att riksdag »förpuppas» — för den del av riksdagstiden som förflyter före förpuppningen. Att vi icke kunnat med frångående av detta förslag ansluta oss till det förslag, som blivit utskottets, beror särskilt därpå, att det sistnämnda möjliggör, att arvode med oförändrat månatligt belopp vid lagtima riksdag (resp. under den period av sådan riksdag, som föregår förpuppning) utgår hur länge som helst. Vi hava icke ansett skäl föreligga att övergiva den hittills gällande principen för riksdagsarvodets bestämmande, vilken innebär, att arvodet i normala fall utgår med ett fixerat belopp. Betydelsen av denna grundsats, om vilken hittills, så vitt vi funnit, full enighet har rått, ligger i öppen dag: den ligger tydligtvis däri, att den motverkar en ur flera synpunkter icke önskvärd utsträckning av riksdagstidens längd. Den omständigheten, att man med hänsyn till nu rådande exceptionella förhållanden måste underlätta anordnandet — efter förpuppning — av senare sammanträdesperioder genom stipulerandet av särskilda arvoden för sådana perioder, nödvändiggör ingalunda att denna grundsats övergives.

Vi hava sålunda ifrågasatt bestämmelser om arvode vid lagtima riksdag av i huvudsak det innehåll, att för sådan riksdag skulle utgå *dels* ett fast

arvode av 3,750 resp. 5,000 kr., dels ett ytterligare arvode med belopp motsvarande per månad räknat 750 resp. 1,000 kr. för sådana tider under vilka, sedan vid riksdagen väckta förslag blivit slutligt avgjorda, riksdagen ånyo sammanträder för prövning av frågor, som konungen framlägger.

Till de ändringar av nuvarande ordning, som förslaget i övrigt innehåller, ansluta vi oss i allt väsentligt»;

2) av herrar *Källman* och *John Björck*, vilka ansett att riksdagsmans rätt till ersättning för sådan resekostnad å järnväg, som i stadgeförslaget avses, bort begränsas till att gälla högst andra klass.

P. M.

angående riksdagsmännens rätt till arvode och reseersättning.

Sverige.

Riksdagsmännens arvoden.

Enligt den ursprungliga lydelsen av riksdagsordningen ägde riksdagsman i första kammaren ej att för denna befattning uppbära något arvode. Ledamot av andra kammaren åter var berättigad att av statsmedel åtnjuta arvode av 1,200 kronor för varje lagtima riksdag; dock att, när antingen Konungen upplöste riksdag, innan den varit fyra månader tillsammans, eller ledamot av nämnda kammare eljest avginge från sin befattning under riksdagen, innan så lång tid av dess sammanträde förflutit, så ock under urtima riksdag, kammarens ledamot skulle undfå, jämte resekostnadsersättning, i dagtraktamente 10 kronor, dock högst sammanlagt 1,200 kronor.

År 1891 genomfördes den ändring i riksdagsordningen, att dagtraktamente skulle utgå även under riksdagssammanträde, som följde efter riksdags upplösning på grund av Konungens förordnande om nya val.

I samband med 1909 års rösträttsreform likställdes ledamot av första kammaren i arvodeshänseende med ledamot av andra kammaren.

Sedan frågan om höjning av riksdagsmannaarvodet varit föremål för motioner vid 1913 års riksdag och vid 1914 års B-riksdag, upptogs den ånyo till behandling vid 1917 års riksdag i anledning av då väckta motioner. I utlåtande (nr 18) över dessa motioner anslöt sig konstitutionsutskottet till den av motionärerna uttalade uppfattningen, att arvodet borde höjas. Till motivering av denna sin ståndpunkt anförde utskottet bl. a.: »Det syntes vara ovedersägligt, att det arvode som 1865 bestämts för andra kammarens ledamöter och 1909 införts även för första kammarens vidkommande, i de flesta fall icke utgjorde skäligen ersättning för de kostnader, som vore förenade med riksdagsuppdragets fullgörande. Levnadskostnadernas stora stegring sedan 1865 utgjorde givetvis i och för sig det starkaste och avgörande argumentet. Men härtill komme det förändrade läge, vari arvodesfrågan råkat, i den mån, särskilt genom förändrade rösträttsbestämmelser, representanter för folkklasser, som 1865 ännu varit så gott som orepresenterade, kommit att taga plats i båda kamrarna. Arvodets storlek måste beräknas med hänsyn jämväl till sådana ledamöter av riksdagen, som under riksdagstiden ginge miste om hela sin arbetsförtjänst eller väsentlig del därav.» Sedan utskottet härefter uttalat sig för att arvodet alltid skulle utgå i form av dagtraktamente, anförde utskottet i fråga om grunderna för arvodets bestämmande: »Vid bedömandet av den synnerligen grannliga frågan, till vilket belopp arvodet borde höjas, hade utskottet utgått från följande förutsättningar. Arvodets effektiva värde borde ungefärligen motsvara det, som det då gällande arvodesbeloppet ägt vid den tidpunkt, då det bestämts. Vidare följde det både av arvodesbestämmelsernas karaktär av grundlagsbud och av deras ömtåliga natur i övrigt, att den höjning, som komme i fråga, borde göras så pass stor, att nya ändringar i bestämmelserna — under förutsättning att dåvarande stadganden angående riksdagstidens längd alltjämt gällde — icke under närmaste tid behöfde ifrågasättas.» Utskottet föreslog, att arvodet bestämdes till ett

belopp av 20 kronor om dagen, dock högst 2,400 kronor för ledamot av riksdagen, som ej var bosatt på riksdagsorten. För övriga riksdagsmän föreslogs ett dagtraktamente på 15 kronor om dagen, dock högst 1,800 kronor. Riksdagen antog såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling ett i enlighet härmed uppgjort förslag till grundlagsändring. Förslaget antogs slutligt vid 1918 års lagtima riksdag.

Vid 1919 års lagtima riksdag väcktes en motion, vari bland annat hemställdes om riksdagsmannaarvodets höjning till 3,600 kronor eller annat skäligt belopp. I sitt utlåtande (nr 27) över denna motion fann konstitutionsutskottet väl de genom penningvärdets häftiga fall utomordentligt stegrade levnadskostnaderna hava gjort den nyligen stadgade ersättningen otillräcklig. Utskottet ansåg emellertid den dåvarande tidpunkten med dess ovissa prisförhållanden icke lämplig för en ny reglering av arvodena och avstyrkte bifall till motionen. Motionen avlogs därefter av båda kamrarna.

Vid 1920 års riksdag väcktes ånyo motion i ämnet, innefattande förslag om höjning av dagtraktamentena till 40 kronor respektive 30 kronor och av maximiarvodena till 4,800 kronor respektive 3,600 kronor. Med anledning av motionen framhöll konstitutionsutskottet i utlåtande (nr 43) — efter erinran om att år 1919 en lämpligare tidpunkt ansetts böra avvaktas för arvodesökningen — hurusom med hänsyn till penningvärdets utveckling en höjning av arvodesbeloppet icke längre kunde undanskjutas. För att arvodets effektiva värde skulle motsvara det ursprungligen fastställda beloppet, fann utskottet arvodet böra bestämmas till 32 kronor respektive 24 kronor om dagen. Den längsta tid, för vilken arvode skulle utgå, ansågs böra fastställas till 140 dagar, i följd varav maximiarvodena föreslogos skola i avrundade tal utgöra 4,500 respektive 3,400 kronor. I enlighet med utskottets hemställan antog riksdagen såsom vilande förslag till ändrade grundlagsbestämmelser i ämnet. Dessa genomfördes slutligt vid 1921 års riksdag.

Vid riksdagarna åren 1922, 1924 och 1927 framlades motionsvis förslag, att riksdagsmännens arvoden åter skulle sänkas. Motionerna avstyrktes dock av konstitutionsutskottet samt avlogs av riksdagen. År 1922 erinrade utskottet bland annat om att de dåvarande arvodesbeloppen fastställdes så sent som vid föregående års riksdag och att landet fortfarande befunde sig i en period av starkt fluktuerande penningvärde. Principen borde enligt utskottets mening vara den, att arvodets effektiva värde skulle bibehållas. År 1924 anförde utskottet, att det visserligen kunde vara sant, att dagtraktamentena för vissa ledamöter utgjorde en större ersättning än som med hänsyn till de förluster riksdagsmannaskapet för dem medförde kunde anses erforderlig. Men denna omständighet finge ej föranleda ett förbiseende av de fall, då det skulle medföra synnerliga svårigheter att vid en sänkning av dagtraktamentena bibehålla uppdraget. Därest detta förhållande ej beaktades, kunde allvarliga hinder i många fall skapas för förvärv av dugliga krafter åt riksdagsarbetet. Slutligen framhöll konstitutionsutskottet år 1927, att utskottet, bland annat med stöd av en från socialstyrelsen införskaffad utredning rörande utvecklingen sedan 1860-talet av priser, levnadskostnader och löner, funnit arvodena fullt skäliga.

Vid 1932 års riksdag framlade Kungl. Maj:t (proposition nr 195) förslag om ändrad lydelse av grundlagsbestämmelserna om riksdagsmannaarvodet. Förslaget innebar sådan ändring av dessa, att ledamot av riksdagen, som ej var bosatt å riksdagsorten, skulle åtnjuta traktamente med 25 kronor för dag, dock högst tillhoppa 3,500 kronor. Åt ledamot, bosatt å riksdagsorten, skulle utgå traktamente med 17 kronor för dag, dock högst tillhoppa 2,400 kronor. Förslaget innebar sålunda en sänkning över lag av dagarvodet med 7 kronor och motivet var den inträffande nedgången i levnadskostnaderna.

Konstitutionsutskottet (utlåtande nr 23) — som ansåg sig böra tillstyrka en nedsättning av arvodet — framhöll, att propositionen angående omreglering av riksdagsmannaarvodena — ehuru ärendet måst behandlas såsom en grundlagsfråga — väsentligen syntes hava framlagts med hänsyn till svårigheterna i det dåvarande ekonomiska läget i fråga om statsregleringen. Utskottet erinrade i anledning därav, att riksdagskostnaderna numera upptoges i riksstaten, men att de fortfarande liksom tillförne skulle utbetalas av riksgäldsfullmäktige ur medel, som riksdagen anvisade och som i riksbanken finge lyftas å statsverkets giroräkning av fullmäktige, utan att någon Kungl. Maj:ts utanordning erfordrades. Om avsikten med propositionens framläggande hade varit att reglera dessa kostnader i samband med statsregleringen, hade därav bort följa arvodesbestämmelsernas utbrytning ur grundlagen. Då förslag i sådan riktning icke framställts, hade utskottet ansett, att avsikten endast varit en tillfällig reglering med hänsyn till tidslägets krav. Principiellt funne utskottet det emellertid betänkligt att av blott tillfälliga anledningar ändra grundlagsbestämmelser. Utskottet hade därför i anledning av propositionen ansett sig böra taga under övervägande, huruvida en reglering nu lämpligen kunde företagas utan att behöva bliva av blott tillfällig natur. Utskottet anförde vidare:

»Vid övervägandet av frågan, med vilket belopp en sänkning skäligen borde företagas, har utskottet ansett, att sänkningen under inga förhållanden kunde och finge göras så stor, att syftet med arvodet förfelades. Riksdagsmannaarvodet måste, om det skall fylla sitt ändamål att möjliggöra även för ekonomiskt svagt ställda medborgare att mottaga riksdagsmannaupdrag, avpassas så, att dessa under riksdagsuppdragets fullgörande få ersättning för därigenom förlorade arbetsinkomster. Med fäst avseende härå finner utskottet den av Kungl. Maj:t föreslagna nedsättningen, då den ej kan avse allenast ett år, utan måste gälla tills grundlagen möjligen i denna del ånyo ändras, icke kunna helt tillstyrkas, helst det icke nu med visshet kan förutses, vilket värde den svenska kronan kommer att få under de närmaste åren. Utskottet har därför stannat vid ett något högre arvodesbelopp än det av Kungl. Maj:t föreslagna men har tillika velat möjliggöra vissa ytterligare besparingar på annat sätt, nämligen genom reglering i särskild stadga angående avdrag å arvodet i vissa fall, vilka icke lämpligen kunna i grundlag regleras.

Vid sin prövning av frågan om arvodets skäligen storlek har utskottet sökt göra rättvisa åt olika synpunkter. Sålunda har utskottet å ena sidan tagit vederbörlig hänsyn till den sänkning av den allmänna prisnivån, som ägt rum sedan riksdagsmannaarvodet senast reglerades, å andra sidan beaktat de genom 1928 års kommunalskattereform införda bestämmelserna om beskattning av riksdagsmannaarvode jämväl för riksdagsmän, som icke äro bosatta å riksdagsorten. Vid ett avvägande av dessa synpunkter har utskottet ansett sig böra förorda en sänkning av arvodet från 4,500 kr. till 4,000 för riksdagsmän icke bosatta å riksdagsorten samt en i proportion härtill stående sänkning från 3,400 till 3,000 för övriga riksdagsmän. Denna sänkning motsvarar procentuellt ungefär den, som på senaste tid vidtagits i England och Finland i fråga om riksdagsmannaarvodena.

Utskottet har emellertid ansett det önskvärt, att riksdagsmannaarvodet beräknas ej i form av dagtraktamente utan, i likhet med vad som gällde före 1918 års grundlagsändring, i form av fast arvode för lagtima riksdag. I följd härav blir det nödvändigt att i likhet med vad som gällde före 1918 års grundlagsändring uppställa särskilda regler för arvodets beräkning vid urtima riksdag. Arvodet torde i detta fall böra utgå med ett belopp motsvarande för månad räknat en fjärdedel av det vid lagtima riksdag utgående

arvodet, dock högst med det belopp, vartill arvodet uppgår vid lagtima riksdag (sålunda t. ex. för riksdagsman, som ej är bosatt å riksdagsorten, vid en urtima riksdag av femton dagars längd med 500 kronor). Härigenom blir visserligen ersättningen för månad något högre än vid en lagtima riksdag av normal längd, men utskottet finner detta förhållande vara principiellt riktigt med hänsyn till de svårigheter, som i regel föreligga för riksdagsman att deltaga i en urtima riksdag.»

Enligt utskottets åsikt borde de grundläggande reglerna angående riksdagsmannaarvodet även i fortsättningen kvarstå i grundlagen men kompletteras av föreskrifter i en av Konungen och riksdagen samfällt beslutad stadga, som angåve de villkor under vilka arvode skulle utgå.

Det av utskottet utarbetade grundlagsändringsförslaget antogs såsom vilande av riksdagen samt godkändes definitivt år 1933 (se Bil. 2). Den 24 februari 1933 utfärdades därefter stadga om ersättnings utgående för riksdagsmannauppsdragets fullgörande (se Bil. 3).

Vid 1937 års riksdag framställdes inom konstitutionsutskottet förslag om sådan ändring i riksdagsordningen, att själva arvodesbeloppet skulle bestämmas i den kompletterande stadgan och sålunda utgå ur riksdagsordningen. Inledningsvis framhölls såsom motivering för förslaget, att i främmande rätt arvodesfrågan i allmänhet icke vore reglerad i författningar av grundlags natur. Härefter anfördes följande:

»Syftemålet med den uttömmande reglering av detta ämne, som skedde i 1866 års svenska riksdagsordning, var i första hand att förlåna bestämmelserna härom en större stabilitet än om de fastställdes på annat sätt. Detta har likvisst icke hindrat genomförandet av grundlagsändringar åren 1891, 1909, 1914, 1918 och 1921 samt senast år 1933. Denna sist genomförda grundlagsändring föranleddes av en kungl. proposition till 1932 års riksdag och motive- rades av konstitutionsutskottet närmast med en hänvisning till de personliga upppoffringar och inskränkningar av varjehanda slag som det då rådande ekonomiska och statsfinansiella läget krävde av alla medborgare. De år 1933 genomförda grundlagsbestämmelserna om arvode åt riksdagsman kompletteras emellertid, i motsats till vad som förut varit fallet, genom föreskrifter i en av Konungen och riksdagen samfällt beslutad stadga om ersättnings utgående för riksdagsmannauppsdragets fullgörande, angivande de villkor under vilka och innehållande de särskilda föreskrifter i enlighet med vilka arvode skall utgå. Såsom skäl för utbrytningen av dessa bestämmelser ur grundlag anfördes, att ett grundlagsstadgande i förevarande ämne icke lämpligen kunde göras allt för detaljerat.

Härmed var emellertid första steget taget till ett utbrytande ur grundlagen även av bestämmelserna om arvodets storlek. Vissa betydande fördelar skulle erhållas, om ytterligare ett steg toges i samma riktning, så att grundlagen framdeles endast fastslog riksdagsmännens rätt till arvode utan att närmare angiva denna rätts innehåll. Väsentligen förändrade ekonomiska förhållanden kunna nämligen, såsom erfarenheten redan tidigare visat, inträffa under en andrakammarperiod, så att riksdagsmannaarvodets storlek kan behöva jämkas på ett snabbare sätt än vad som för närvarande är möjligt. Det behöver därför icke befaras att utbrytandet ur grundlag av de ifrågavarande bestämmelserna skulle medföra, att dessa regler förlorade den stabilitet, som de inom vissa gränser böra äga. Tillräckliga garantier häremot torde ligga såväl däri, att stadgan om ersättnings utgående för riksdagsmannauppsdragets fullgörande beslutas samfällt av Konungen och riksdagens båda kamrar, som däri, att den förevarande frågans natur torde göra riksdagen obenägen att besluta ändringar i densamma, såvida ej särskilda omständigheter göra en ändring behöfvig.»

Utskottet fann (memorial nr 23) för egen del de anförda skälen bärande och hemställde, att riksdagen ville såsom vilande antaga förslag till ändrad lydelse av bland annat § 23 utformat i enlighet med de avgivna riktlinjerna; i grundlagen skulle dock utsägas, att till ledamot av riksdagen skulle utgå »fast arvode, beräknat för hela den tid riksdagen är samlad» samt att »arvodet vid urtima riksdag skulle vara en fjärdedel för månad räknat av det för lagtima riksdag utgående arvodet, dock högst detta arvodes hela belopp». Frågan om arvodets storlek ansåg utskottet i detta sammanhang ovidkommande. Det av utskottet framlagda grundlagsförslaget antogs såsom vilande (se Bil. 2).

Vid 1940 års lagtima riksdag framlade konstitutionsutskottet, med begagnande av sin initiativrätt, nytt förslag till grundlagsbestämmelser i ämnet, innebärande ett utbrytande helt ur grundlagen av de materiella reglerna om riksdagsmannaarvodet m. m. Till stöd för förslaget (se Bil. 2), vilket antogs såsom vilande av riksdagen, anförde utskottet (memorial nr 13) följande:

»Enligt det — — — vilande grundlagsförslaget (från 1937 års riksdag) skall vid lagtima riksdag till riksdagsman utgå 'fast arvode, beräknat för hela den tid riksdagen är samlad'. Den formulering som texten erhållit leder emellertid till att riksdagsman icke kan erhålla någon särskild ersättning för det under utomordentliga förhållanden — sådana som de nuvarande — tänkbara fallet, att riksdagen efter avslutat arbete likvisst icke formligen upplöses (alltså 'förpuppas') och därefter ånyo kallas till arbete. Med hänsyn härtill kan en regering i ett exceptionellt läge enbart för att bereda riksdagsmännen arvode tänkas se sig föranlåten vidtaga den eljest obehövligen åtgärden att upplösa en lagtima riksdag och sammankalla en urtima. Det vilande grundlagsförslaget äger därför icke i full utsträckning den elasticitet, som vid dess utarbetande främst åsyftades och som med hänsyn till skiftande förhållanden får anses önskvärd. Utskottet har för den skull funnit sig böra upprätta och för riksdagen framlägga ett nytt förslag till grundlagsbestämmelser i förevarande ämne.

Enligt utskottets mening bör i § 23 riksdagsordningen endast fastslås, att riksdagsman har rätt till arvode och reseersättning och att de närmare bestämmelserna härom meddelas i en av Konungen och riksdagen samfällt beslutad stadga. Denna stadga bör med hänsyn härtill i § 38 mom. 1 riksdagsordningen erhålla den förkortade benämningen stadga om ersättning för riksdagsmannauppsdragets fullgörande. Vidare synes i samband härmed bestämmelsen i § 50 riksdagsordningen sista stycket om ersättning till utrikesnämndens ledamöter lämpligen böra uteslutas ur grundlag och överföras till berörda stadga.»

Riksdagsmännens fria resor.

Enligt den ursprungliga lydelsen av § 23 var ledamot av andra kammaren berättigad till ersättning för resekostnad till och från riksdagen.

År 1909 likställdes ledamot av första kammaren med ledamot av andra kammaren i detta avseende.

År 1914 utökades på så sätt rätten till fria resor att riksdagsledamot, som under lagtima riksdag efter beviljad ledighet besökte hemorten, av statsmedel ägde utfå ersättning för därav föranledd resekostnad, dock högst för två resor fram och åter.

I proposition (nr 195) till 1932 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t för ernående bl. a. av kortare påskferier för riksdagen, att antalet fria resor skulle ökas från två till fem. Konstitutionsutskottet (utlåtande nr 23) tillstyrkte förslaget under följande motivering: »Genomförandet av den i propositionen

föreslagna utökningen av riksdagsmännens rätt till fria hemresor under pågående lagtima riksdag från högst två till högst fem skulle icke medföra några väsentligt ökade kostnader för statsverket, eftersom utgifterna härför till större delen komme att tillfalla statens järnvägar och därigenom komme statskassan till godo. En utvidgning av rätten till fria resor från två till fem kan icke heller antagas komma att verka hindrande för riksdagsarbetet. Snarare torde det få antagas, att den åsyftade författningsändringen skulle verka i motsatt riktning bland annat genom att förkorta tiden för riksdagsmännens bortovaro från riksdagsorten vid varje särskilt tillfälle. Kostnaderna för dessa resor måste i det övervägande antalet fall också betraktas som utgifter, vilka äro en följd av själva riksdagsmannauppdraget och för vilka ersättning sålunda skäligen synes böra utgå. Utskottet tillstyrker därför att gottgörelse av allmänna medel må utgå för högst fem i stället för såsom för närvarande högst två resor till hemorten under pågående lagtima riksdag. Genom en utökning av rätten till fria resor vinnes även den fördelen, att den faktiska olikhet i fråga om riksdagsmännens verkliga omkostnader, som uppkommer såsom en följd av de olika avstånden i vårt vidsträckta land mellan huvudstaden och vederbörande riksdagsmäns hemorter, komme att i viss mån utjämnas.» I likhet med vad utskottet framhållit beträffande arvodena ansåge utskottet de grundläggande bestämmelserna om reseersättning böra kvarstå i grundlagen, medan i en särskild stadga borde intagas detaljföreskrifterna om utbetalningen etc. Förslaget antogs som vilande av 1932 års riksdag och genomfördes påföljande år.

Konstitutionsutskottets memorial (nr 23) vid 1937 års riksdag angående utbrytande ur riksdagsordningen av bestämmelserna om arvodesbeloppets storlek innefattade även ett motsvarande förslag beträffande reseersättningen, vilken helt skulle regleras i stadgan. Det vilande grundlagsförslaget från år 1940 bygger på samma ståndpunkt.

Vid sidan av frågan om antalet fria resor till och från riksdagsorten har i olika sammanhang berörts spørsmålet om en mera allmän rätt — tidsberänsad eller generell — till fria järnvägsresor.

I motion vid 1918 års riksdag hemställdes sålunda om skrivelse av innehåll, att Kungl. Maj:t måtte efter utredning gå i författning om att riksdagens ledamöter tillhandahölles fribiljetter under en månads tid för resor å statens järnvägar. Bankoutskottet (utlåtande nr 33) anförde bl. a.:

»Även bankoutskottet delar den uppfattning, som vid föregående tillfällen uttalats inom riksdagen eller att ett medgivande av det slag, varom här är fråga, måste anses vara ägnat att lända såväl riksdagsarbetet som därigenom även det allmänna till gagn. Det torde nämligen icke kunna förnekas, att genom de tillfällen till personliga iakttagelser och erfarenheter, som ifrågasvarande resor erbjuda, desamma komma att avsevärt bidra till att hos riksdagsmännen öka kännedomen om förhållandena inom landets olika delar samt skilda orters och landsdelars behov. Rätt till fria resor å statens järnvägar har också, såsom utredningen i ärendet giver vid handen, redan länge förekommit i ett flertal utländska stater, och vad särskilt våra grannländer Danmark och Norge angår, erhålla riksdagsmännen där under hela året fribiljetter å järnvägarna. Det är visserligen sant, att på senare tid riksdagsresor anordnats, vilka varit av betydelse och även medfört gagn i åtskilliga avseenden. Dylika resor torde emellertid icke kunna lämna samma utbyte som de nu ifrågasatta enskilda resorna, vilka enligt sakens natur bereda tillfälle till en mera ingående och personlig kännedom om förhållandena i de olika delarna av landet. Utskottet har därför icke tvekat att ansluta sig till det i motionen framlagda önskemålet. Visserligen hava åtskilliga betänkligheter framförts mot förslagets realiserande. Vad först angår den rent kon-

stitutionella sidan av saken, instämmer utskottet i vad som därtutinnan tidigare uttalats eller att något hinder att vid sidan av grundlagen ordna denna angelägenhet icke torde förefinnas.

Det har vidare framhållits, hurusom riksdagsmännen eventuellt komme att utsättas för misstankar att missbruka sin rätt till fribiljetter. En dylik farhåga torde enligt utskottets mening knappast få anses vara berättigad. Givet är nämligen, att en garanti mot sådana befarade missbruk måste ligga däri, att de ifrågavarande resorna likväl för den enskilde riksdagsmannen medföra ganska avsevärda utgifter. Emellertid synes det till förebyggande av dylika misstankar vara lämpligt att, såsom jämväl i motionen erinras, icke ovillkorligen binda resorna vid begreppet studieresor, ett mycket tänjbart uttryck, vilket lätt kan missförstås, utan i stället bereda vederbörande tillfälle till resor, begränsade till viss tidsperiod. I detta avseende hava motionärerna tänkt sig en månad, och torde häremot icke vara något att erinra; dock synes det böra uttryckligen föreskrivas, att medgivandet gäller en månad i följd och icke å tid, då riksdagen är samlad.»

Utskottet tillstyrkte motionen, men frågan förföll i följd av skiljaktiga beslut i kamrarna.

Spörsmålet framfördes motionsvis ånyo vid 1925 års riksdag, varvid yrkades en mera allmän utredning av frågan om fria resor. Andra kammarens tredje tillfälliga utskott anförde i yttrande över motionen (utlåtande nr 1) bl. a. följande: »Även om utskottet ingalunda förbisett nyttan och betydelsen av de resor, varom här är fråga, har dock utskottet ansett, att man även måste taga hänsyn till de kostnader, som dessa resor skulle komma att medföra för det allmänna. Därvid har det synts utskottet vara tvivelaktigt, om dessa kostnader skulle kunna bereda det allmänna motsvarande fördelar, särskilt om rätten till fria resor skulle bli obegränsad till såväl tid som ändamål. Vidare anser utskottet, att tidpunkten nu knappast är lämplig att företaga åtgärder till föreslagen utökning av riksdagsmännens rätt till fria resor, allra minst i den utsträckning, som i motionen förutsattes.» Andra kammaren biföll utskottets hemställan om avslag å motionen.

Förslaget från år 1918 framställdes ånyo år 1930. Efter en redogörelse för frågans tidigare behandling och under åberopande av den år 1925 av det tillfälliga utskottet lämnade motiveringen avstyrkte konstitutionsutskottet (utlåtande nr 12) motionen. Riksdagen avslög också densamma.

Utlandet.¹

Danmark. Enligt vallagen utgår arvode med 4,000 kronor till riksdagsmän, som äro bosatta i Köpenhamn eller inom 20 kilometers avstånd därfån. Övriga riksdagsmän åtnjuta ett arvode av 5,200 kronor. På arvodet utgår dyrtidstillägg, för närvarande 15 % av grundbeloppet. Änka efter riksdagsman kan tilldelas ett mindre årligt understöd. Även till f. d. riksdagsman kan utgå understöd vid styrkt behov. Riksdagsmännen äga slutligen en allmän rätt till fria resor inom landet.

Finland. Riksdagsmannaarvodena finnas bestämda i lag. Sedan 1934 åtnjuter riksdagsman årsarvode med 24,000 Mk, beräknat efter ett dagarvode av 200 Mk. Vid urtima riksdag utgår arvode för varje dag, riksdagen är samlad. Därjämte har riksdagsman rätt till fria resor i andra klass å statsjärnvägarna under den tid uppdraget varar ävensom ersättning för sina resekostnader till och från riksdagen.

¹ Uppgifterna avse förhållandena före det nu pågående krigets början.

Norge. Enligt lag om stortingsmannaarvode 1924 med däri vidtagna ändringar utgår arvode med 7,000 kronor (före 1939 6,000 kronor) för varje ordinarie storting utan hänsyn till dess längd. Vid urtima möte utgår arvode med 30 kronor (före 1939 28 kronor) för dag. Det föreskrives, att bestämmelserna skola revideras vid väsentlig förändring i prisnivån. Stortingsmännen hava bl. a. rätt till fria resor på statsbanorna. Vid sjukdom utgår viss ersättning till kostnader för läkare, sjukhusvård etc.

England. Överhusets ledamöter åtnjuta varken lön eller andra förmåner. Underhusmedlem äger däremot uppbära ett arvode av 600 pund för år, varav 100 pund äro undantagna från inkomstskatt. För underhusmedlemmarnas pensionering är så ordnat, att varje medlem årligen inbetalar 12 pund till en pensionsfond. Medlemmar, som avgå efter att hava tillhört underhuset i minst tio år, kunna erhålla en pension om upp till 150 pund för år under förutsättning att vederbörandes totalinkomst ej överstiger 225 pund, pensionen inberäknad. Därjämte kan änka efter medlem under vissa villkor tillförsäkras pension. Slutligen äro underhusmedlemmarna berättigade till obegränsat antal fria resor till sin valkrets.

Holland. Ledamot av generalstaternas första kammare åtnjuter ej annan ersättning än gottgörelse med 20 floriner för dag för kostnader för uppehälle å sammanträdesorten. Ledamot, bosatt å denna ort, erhåller ej någon dylik ersättning. Till ledamot av andra kammaren utgår däremot enligt grundlagen ett årligt arvode av 4,500 floriner, vilket belopp kan ändras genom en vanlig lag; dock kan förslag härom icke antagas annat än med två tredjedels majoritet. Ersättning åtnjutes ej av ledamöter, som beklåda statsrådsämbeten. Vidare erhålla förutvarande ledamöter av andra kammaren en pension av 120 floriner årligen för varje år, under vilket de varit ledamöter av kammaren, dock högst 2,800 floriner. Slutligen tillkommer enligt grundlagen ledamot av såväl första som andra kammaren fria järnvägsresor ävensom — beträffande ledamot av första kammaren — viss gottgörelse för uppehälle under resa. Grunderna härför fastställas i vanlig lag.

Belgien. Enligt grundlagen få senatorerna intet arvode. De erhålla dock gottgörelse för med mandatet förenade kostnader. Denna gottgörelse — jämlikt grundlagen fixerad till 4,000 frcs — har utan lagändring successivt höjts i samband med valutadevalveringen och utgör för närvarande 28,000 frcs för år. Några bestämmelser, som reglera pensionsförhållandena, finnas ej för senatorernas del. Denna fråga har likväl lösts på frivillighetens väg. Medlem av representantkammaren får enligt grundlagen årsarvode på 12,000 frcs, vilket belopp utan lagändring vid olika tillfällen höjts. Numera utgår ett arvodesbelopp av 42,000 frcs. Rätt till pension tillkommer kammarledamot och kammaren avgör pensionsavdragets storlek. Slutligen äger medlem av såväl senat som representantkammare rätt till fria resor.

Schweiz. Ledamot av nationalrådet (nedre kammaren) uppbär enligt lag traktamente med 30 frcs för dag jämte resekostnader efter taxa 20 cent/km till och från huvudstaden. Ledamöter av ständerrådet (övre kammaren) uppbära den ersättning, som bestämes av vederbörande kanton.

Frankrike. Ledamot av såväl senaten som deputeradkammaren erhåller ett årligt arvode av 90,000 frcs samt äger rätt till fria resor mot erläggande av en obetydlig årlig avgift. Sedan år 1905 finnes inrättad en pensionsfond för förutvarande medlemmar av deputeradkammaren samt dessas efterlevande. Fonden erhåller tillskott genom bidrag av de deputerade.

F ö r s l a g

till ändrad lydelse av §§ 23, 38 mom. 1 och 50 riksdagsordningen, hänskjutna till grundlagsenlig behandling vid 1941 års lagtima riksdag.

Nuvarande lydelse.

§ 23.

1. Ledamot av riksdagen äger av statsmedel åtnjuta arvode och reseersättning under de villkor och i enlighet med de särskilda föreskrifter, som meddelas i en av Konungen och riksdagen samfällt beslutad stadga om ersättnings utgående för riksdagsmannaupdragets fullgörande.

2. För lagtima riksdag, som ej enligt § 5 upplöses, innan den varit fyra månader tillsammans, så ock för sådant senare sammanträde av lagtima riksdag, som i § 5 avses, utgår till ledamot av riksdagen, som är bosatt å ort där riksdagen hålles, arvode med tre tusen kronor samt till annan riksdagens ledamot arvode med fyra tusen kronor.

Vid urtima riksdag utgår till ledamot av riksdagen för den tid riksdagen är samlad arvode med ett belopp motsvarande, för månad räknat, en fjärdedel av det för lagtima riksdag utgående arvodet, dock högst med nämnda arvodes hela belopp.

Föreslagen lydelse,

*antagen såsom vilande
av 1937 års lagtima riksdag. av 1940 års lagtima riksdag.*

§ 23.

1. Ledamot av riksdagen äger av statsmedel åtnjuta arvode och reseersättning under de villkor och i enlighet med de särskilda föreskrifter, som meddelas i en av Konungen och riksdagen samfällt beslutad stadga om ersättnings utgående för riksdagsmannaupdragets fullgörande.

2. För lagtima riksdag, som ej enligt § 5 upplöses, innan den varit fyra månader tillsammans, så ock för sådant senare sammanträde av lagtima riksdag, som i § 5 avses, utgår till ledamot av riksdagen fast arvode, beräknat för hela den tid riksdagen är samlad.

Vid urtima riksdag utgår till ledamot av riksdagen för den tid riksdagen är samlad arvode med ett belopp motsvarande, för månad räknat, en fjärdedel av det för lagtima riksdag utgående arvodet, dock högst med nämnda arvodes hela belopp.

§ 23.

Ledamot av riksdagen äger av statsmedel åtnjuta arvode och reseersättning. Närmare bestämmelser härom meddelas i en av Konungen och riksdagen samfällt beslutad stadga.

Nuvarande lydelse.

Föreslagen lydelse.

*antagen såsom vilande
av 1937 års lagtima riksdag. av 1940 års lagtima riksdag.*

3. Ledamot av riksdagen åtnjuter ersättning för resa till och från riksdagen. Besöker ledamot under lagtima riksdag efter beviljad ledighet hemorten, äger han jämväl undfå ersättning för därav föranledd resekostnad, dock högst för fem resor fram och åter.

§ 38.

1. Konstitutionsutskottet tillkommer att granska rikets grundlagar, lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar, vallagen, stadgan om ersättnings utgående för riksdagsmannauppdragets fullgörande, stadgan om val av talmän och vice talmän i riksdagens kamrar, stadgan om val till riksdagens utskott ävensom de reglementariska föreskrifter, vilka riksdagen jämlikt § 78 äger fastställa, samt att hos riksdagen föreslå de ändringar däruti, dem utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa, så ock att meddela utlåtande över de från kamrarna till utskottet hänvisade frågor rörande grundlagarna samt ovan omförmälda lagar, stadgar och föreskrifter.

§ 50.

Val av ————— sina befattningar.
Inträffar ledighet ————— nämndens sammanträden.

§ 38.

1. Konstitutionsutskottet tillkommer att granska rikets grundlagar, lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar, vallagen, stadgan om ersättning för riksdagsmannauppdragets fullgörande, stadgan om val av talmän och vice talmän i riksdagens kamrar, stadgan om val till riksdagens utskott ävensom de reglementariska föreskrifter, vilka riksdagen jämlikt § 78 äger fastställa, samt att hos riksdagen föreslå de ändringar däruti, dem utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa, så ock att meddela utlåtande över de från kamrarna till utskottet hänvisade frågor rörande grundlagarna samt ovan omförmälda lagar, stadgar och föreskrifter.

§ 50.

Nuvarande lydelse.

Föreslagen lydelse,

*antagen såsom vilande
av 1937 års lagtima riksdag. av 1940 års lagtima riksdag.*

Konungen sammankallar — — — — — förordnar Konungen.
Skulle minst — — — — — nämnden sammankallad.

Ledamot av nämnden
åtnjute ej någon ersätt-
ning under den tid riks-
dagen är samlad. För in-
ställelse vid sammanträ-
de, då riksdagen ej är
samlad, utgår ersättning
enligt de i § 23 för ur-
tima riksdag bestämda
grunder.

Ledamot av nämnden
åtnjute ej någon ersätt-
ning under den tid riks-
dagen är samlad. För in-
ställelse vid sammanträ-
de, då riksdagen ej är
samlad, utgår ersättning
enligt de för urtima
riksdag bestämda grun-
der.

Bilaga 3.

STADGA

om ersättnings utgående för riksdagsmannaupdragets fullgörande;

given Stockholms slott den 24 februari 1933.

1 §.

För lagtima riksdag fastställt arvode till riksdagsman utbetalas i efterskott med en tiondel var femtonde dag, räknat från riksdagens början. Vid urtima riksdag utbetalas i efterskott var femtonde dag, räknat från riksdagens början, hälften av det för sådan riksdag fastställda arvodesbeloppet för månad.

Åtskiljes riksdag å sådan tid, att arvodet till riksdagsman enligt här ovan angivna grunder icke i sin helhet utbetalats, skall återstående delen av arvodet på en gång utbetalas vid riksdagens slut.

Dag för utbetalning må jämkas efter ty med hänsyn till infallande helg eller eljest provas lämpligt.

2 §.

Upplöser Konungen lagtima riksdag, innan den varit fyra månader tillsammans, äger riksdagsman för den tid riksdagen varat åtnjuta arvode med ett belopp motsvarande, för månad räknat, en fjärdedel av det arvode som eljest skolat för riksdagen utgå.

3 §.

Tillträder riksdagsman sin befattning eller avgår riksdagsman under pågående riksdag, äger han uppbära allenast vad av arvodet för riksdagen med tillämpning av den i 1 § första stycket angivna grund belöper å den tid han sålunda innehaft uppdraget.

4 §.

Riksdagsman, som icke i rätt tid inställer sig vid riksdag, skall, där han ej visar laga förfall eller ledighet ej beviljas honom, vara förlustig vad av arvodet för riksdagen med tillämpning av den i 1 § första stycket angivna grund belöper å den tid han utebliver.

5 §.

Varder riksdagsman av laga förfall hindrad deltaga i riksdagsgöromålen eller erhåller han ledighet därifrån, skall han för tid, varmed frånvaron sammanlagt överstiger sextio dagar, vidkännas avdrag å arvodet med en tredjedel av vad eljest med tillämpning av den i 1 § första stycket angivna grund skolat för samma tid utgå.

6 §.

Vid resa till och från riksdag är riksdagsman, som icke är bosatt å ort där riksdagen hålles, berättigad ej mindre till ersättning för därav föranledd resekostnad än även till ett dagtraktamente å tjugufem kronor för vardera resan.

Besöker riksdagsman under lagtima riksdag efter beviljad ledighet hem-orten, äger han åtnjuta ersättning för därav föranledd resekostnad, dock högst för fem resor fram och åter.

7 §.

Utbetalning av arvode och ersättning varom i denna stadga förmäles ombesörjes av fullmäktige i riksgäldskontoret, vilka ock, efter samråd med kamrarnas talmän, meddela närmare bestämmelser angående utbetalningen.

Denna stadga träder i kraft den dag, då det vilande förslaget till ändrad lydelse av §§ 12, 23, 38 och 50 riksdagsordningen, efter att hava av riksdagen antagits, varder av Konungen gillat. Arvode för den efter ikraftträdandet återstående tiden av då pågående riksdag utgår enligt de nya bestämmelserna med tillämpning av de i 1 § av denna stadga angivna grunder.

P. M.

med utkast till vissa ändringar i kamrarnas ordningsstadgor.

Enligt § 24 mom. 1 i andra kammarens ordningsstadga skall ledamot av kammaren, som önskar erhålla ledighet från riksdagsgöromålen, göra framställning därom hos kammaren. Enligt motsvarande bestämmelse i första kammarens ordningsstadga äger däremot talmannen bevilja ledamot av kammaren ledighet för en tid av högst åtta dagar; endast om ledamoten önskar längre ledighet, skall han göra framställning därom hos kammaren.

Utvidgas riksdagsmännens rätt till fria hemresor, synes det ändamålsenligt att ändra den berörda regeln i § 24 mom. 1 i andra kammarens ordningsstadga till överensstämmelse med motsvarande regel i första kammarens ordningsstadga, så att alltså även andra kammarens talman får behörighet meddela ledighet från riksdagsgöromålen för en tid av högst åtta dagar.

Antages den föreslagna nya stadgan om ersättning för riksdagsmannaupdragets fullgörande, böra vidare vissa jämkningar av formuleringen i de likalydande §§ 24 mom. 4 i kamrarnas ordningsstadgor genomföras.

Under förutsättning att riksdagen för sin del antager det av konstitutionsutskottet i dess förevarande memorial framlagda förslaget till stadga om ersättning för riksdagsmannaupdragets fullgörande samt Konungen samtycker därtill, synas kamrarnas ordningsstadgor därför böra ändras på sätt framgår av följande

U t k a s t

till ändrad lydelse av § 24 i första samt i andra kammarens ordningsstadga:

Första kammarens ordningsstadga.

Andra kammarens ordningsstadga.

(Nuvarande lydelse.) (Föreslagen lydelse.) (Nuvarande lydelse.) (Föreslagen lydelse.)

§ 24.

§ 24.

1:o) Ledamot, som önskar erhålla ledighet från riksdagsgöromålen, skall därom göra framställning hos kammaren. Sådan ledighet må ej beviljas för längre tid än fjorton dagar, såvida ej särskilda omständigheter föranleda beviljande av ledighet utöver nämnda tid. Är den, som ledighet undfått, ledamot av utskott, skall genom kammarens

1:o) Talmannen äger bevilja ledamot ledighet från riksdagsgöromålen för en tid av högst åtta dagar. Önskar ledamot längre ledighet, skall han därom göra framställning hos kammaren. Sådan ledighet må ej beviljas för längre tid än fjorton dagar, såvida ej särskilda omständigheter föranleda beviljande av ledighet utöver nämnda tid. Är den,

Första kammarens ordningsstadga.

(Nuvarande lydelse.) (Föreslagen lydelse.)

4:o) Skall enligt stadgan om *ersättnings utgående* för riksdagsmannauppdragets fullgörande ledamot *gå förlustig viss del av arvodet* eller vidkännas avdrag å *detsamma*, åligger det sekreteraren att därom ofördröjligen underrätta riksgäldskontoret.

4:o) Skall enligt stadgan om *ersättning* för riksdagsmannauppdragets fullgörande ledamot vidkännas avdrag å *arvodet*, åligger det sekreteraren att därom ofördröjligen underrätta riksgäldskontoret.

Andra kammarens ordningsstadga.

(Nuvarande lydelse.) (Föreslagen lydelse.)

kansli underrättelse därom meddelas utskottets ordförande.

som ledighet undfått, ledamot av utskott, skall genom kammarens kansli underrättelse därom meddelas utskottets ordförande.

4:o) Skall enligt stadgan om *ersättnings utgående* för riksdagsmannauppdragets fullgörande ledamot *gå förlustig viss del av arvodet* eller vidkännas avdrag å *detsamma*, åligger det sekreteraren att därom ofördröjligen underrätta riksgäldskontoret.

4:o) Skall enligt stadgan om *ersättning* för riksdagsmannauppdragets fullgörande ledamot vidkännas avdrag å *arvodet*, åligger det sekreteraren att därom ofördröjligen underrätta riksgäldskontoret.